

100. výročie narodenia prof. Bohuslava Novotného (3. 10. 1921 – 31. 10. 1996)

V dnešnej postfaktickej dobe sme si akosi zvykli na to, že každý, kto má dostatočné sebavedomie a vie sa v každom dennej súťaži „prebit“, si zasluhuje autoritu svojho okolia. S týmto fenoménom sa dá stretnúť v akomkoľvek spoločenskom prostredí – od sociálnych sietí až po zamestnanie každého z nás. O to viac však bije do očí, ak takýto jednotlivec nemôže získanú autoritu oprieť o podporný pilier – pilier vzdelania, skúseností, cieľavedomej pracovitosti či morálnej bezúhonnosti. Slovenská archeológia mala to šťastie, že sa v jej dejinách objavili také osobnosti, ktoré všetkými spomenutými piliermi disponovali a zanechali v nej tak výraznú stopu. Jednou z týchto osobností bol bezpochyby prof. Bohuslav Novotný (*obr. 1*). V jeho prípade mala archeológia na Slovensku aj ďalšie šťastie. V „krajine pod Tatrami“ nepôsobil len krátkodobo, no zotrval tu vyše štyri desaťročia. Za ten čas mal možnosť, aj vďaka priazni osudu, výrazne pozmeniť tvár slovenskej archeológie. Nemožno preto uprieť, že dlhoročná obetavá práca tu musela zanechať svoje plody – plody nielen na poli vedeckom, no verme, že i na poli ľudskom. Všetko má však svoje korene. Tak ako aj my stojíme na pleciach svojich predchodcov, aj prof. B. Novotného formovala v mladosti jeho rodina, učitelia a kolegovia. Nech je nasledujúci text aspoň čiastočným priblížením života pána profesora, ktorého meno sa nezmazateľne zapísalo do života archeologickej obce na Slovensku.

Rodina Novotných je hlboko spätá s rovinatým regiónom stredného Polabia v stredných Čechách. Najstarší historicky známy predok – Václav Novotný – je v matrikách uvedený ako rybár. Toto remeslo sa v rodine predávalo z otca na syna po niekoľko ďalších generácií. Václavov syn Jiřík (1678 – 1748) odkúpil do rodinného vlastníctva pozemok na východnom okraji dnešného mesta Poděbrady, na vyvýšenom ostrohu nad mŕtvym ramenom Labe zvanom Skupice. Tu postavil tzv. Starú rybáreň (*obr. 2*), ktorá sa na niekoľko storočí stala domovom rybárskej rodiny Novotných. Rieka Labe však pravidelne svojimi záplavami ohrozovala okolie mesta a spôsobovala ohromné škody. V dôsledku toho bolo rozhodnuté o regulácii jej toku. S prácami na stavbe modernej hydroelektrárne a plavebnej komory sa začalo v roku 1914 (*Bubanec 2015*, 11, 30). Pravdepodobne aj v dôsledku toho sa otec B. Novotného – Bohuslav Novotný starší (1891 – 1957)¹ – rozhodol presťahovať do Polabca, ktorý ležal na protipľahom brehu rieky Labe, priamo oproti centru Poděbrad. Tu sa B. Novotnému staršiemu narodila dcéra Mária (1920) a 3. októbra 1921 aj syn Bohuslav. Väčšinu svojho detstva však prežil už opäť v blízkosti Skupice, kde jeho otec nechal pre svoju rodinu postaviť vilku.² Tu sa v roku 1928 narodil najmladší syn Jaroslav.

Obecnú školu navštevoval mladý Bohuslav priamo v Poděbradoch. Po jej ukončení nastúpil na reálne gymnázium v susednom Nymburku. Maturitné skúšky úspešne zložil v prvej polovici roka 1939, no už v tieni nacistickej okupácie (*Novotný 2004*, 5). Koncom septembra roku 1939 bol prijatý na Vysokú školu strojníckeho a elektrotech-

Obr. 1. Prof. PhDr. Bohuslav Novotný, DrSc.
(1921 – 1996).

1 Počas 1. svetovej vojny slúžil B. Novotný starší v 36. (neskôr v 32.) c. a k. pešom pluku. Počas bojov na východnom fronte bol koncom júla 1917 zajatý v Svojitíne a 25. januára 1918 vstúpil do československých légii. V hodnosti vojaka bol zaradený do 8. roty 8. streleckého pluku. Pamätná tabuľa československých legionárov narodených v Poděbradoch (vrátane B. Novotného staršieho) sa nachádza v priestoroch Základnej školy T. G. Masaryka v Poděbradoch. Zdroj: www.legie100.com.

2 V roku 1927 bola Stará rybáreň v dôsledku stavebných prác spojených s novým vzdúvadlom a hydroelektrárnou na rieke Labe zdemolovaná. Dnes sa na jej mieste nachádzajú tzv. Kubovy sady.

nického inžinierstva (VŠSEI) Českého vysokého učenia technického v Prahe. V prvom semestri si zapísal prednášky u dr. F. Rádlu (matematika), dr. Z. Horáka (technická fyzika), Ing. K. Brunhofera (strojnícke rysovanie) či dr. J. Kounovského (deskriptívna geometria).³ V tomto období mu však nebolo dopriaťe dlho sa tešiť z vysokoškolského štúdia. Po protiokupačných nepokojoch v Prahe a tragickej smrti Jána Opletala zasiahla do života univerzít nemecká okupačná moc. V noci na 17. novembra vtrhli do internátov a do sídla VŠSEI príslušníci Gestapa, ktorí začali študentov zatýkať a transportovať do koncentračných táborov. Všetky univerzity v Protektoráte Čechy a Morava boli plošne zatvorené na 3 roky (*Tesař 1948*, 9–10). Internovaný bol na krátky čas aj B. Novotný. Mal veľké šťastie, že nebol odvezený do koncentračného tábora v Oranienburgu, kde skončila väčšina zatknutých študentov. Keďže všetky univerzity v Protektoráte Čechy a Morava boli od 17. novembra zatvorené (údajne len na 3 roky), bol B. Novotný nútený univerzitu dočasne opustiť. V dôsledku účasti na študentských protestoch mu stále hrozilo nasadenie priamo v Ríši. Vďaka pomoci českých vlastencov sa mu však v decembri toho istého roku podarilo zapísať sa na Obchodnú akadémiu v Kolíne,⁴ kde v roku 1941 znovu zmaturoval (*Novotný 2004*, 6).

Už počas stredoškolského štúdia sa u mladého B. Novotného začal vďaka vplyvu Jana Hellicha⁵ a Ludvíka Kuby⁶ rozvíjať záujem o minulosť rodného kraja. Nadviazal spoluprácu s múzeami v Poděbradoch, Kolíne a Nymburku. Dokonca realizoval vlastné povrchové prospekcie a výskumy (*Spurný 1986*, 92). Tak mal možnosť sa zoznámiť nielen s miestnymi archeológmi, no prichádzal do kontaktu aj s J. Filipom či J. Böhmom. Po skončení štúdia nastúpil do zamestnania v Okresnom úrade v Poděbradoch, no neskôr prešiel na pozíciu referenta Správy protektorátnych ciest v Nymburku. V roku 1944 bol však nútený opustiť aj toto zamestnanie a bol nasadený do pobočného závodu Werk I v neďalekých Pečkách, kam bola medzicasom dislokovaná výroba cvičných lietadiel Luftwaffe (*Kaňák 2003*, 38). Tu pracoval ako sústružník pri výrobe trupov cvičných lietadiel Arado Ar-396. Zranenie ruky pri práci malo za následok jeho dočasnú pracovnú neschopnosť, čo však B. Novotnému zároveň umožnilo koncom vojny zúčastniť sa pražského májového povstania (*Novotný 2004*, 6).

Po odznení šesť rokov trvajúceho vojnového konfliktu sa pred sotva 24-ročným mladým mužom otvorili nové možnosti. B. Novotný sa rozhodol pokračovať v ceste, ktorú mu nacistická moc na počiatku vojny prerušila. Nevrátil sa však na VŠSEI, no v júni 1945 sa zapísal na Filozofickú fakultu Univerzity Karlovej v Prahe (*Spurný 1997*, 180). Ako hlavný študijný odbor si vybral prehistóriu a slovanskú archeológiu a ako vedľajší odbor klasickú archeológiu. Dostal sa do seminára prof. J. Filipa a patril k jedným z jeho prvých žiakov. Prednášky o slovanskej archeológii a o praveku Slovenska absolvoval u prof. J. Eisnera, ktorý v medzivojnovom období pôsobil na Univerzite Komenského v Bratislave. Po skončení vojny získal miesto ordinára na pražskej univerzite, kde však svoje hlboké zaujatie Slovenskom predával ďalej. Aj vďaka nemu podnikol B. Novotný niekoľko kratších ciest na Slovensko a neskôr sa zúčastnil aj výskumnej expedície na východnom Slovensku. Počas jeho štúdia ho okrem J. Filipa a J. Eisnera výrazne

Obr. 2. Stará rybáreň na východnom okraji mesta Poděbrady – po niekoľko generácií domov rybárskej rodiny Novotných (zdroj: J. Hrabětová).

3 Archiv Českého vysokého učenia technického v Praze. Katalog Vysoké školy strojního a elektrotechnického inženýrství. 1939–1940. Za poskytnutie údajov ďakujem T. Vavřínkovej.

4 Bol prijatý rovno do 3. ročníka – musel preto dobehnúť ostatných študentov v ovládaní strojopisu, stenografie či účtovníctva (*Novotný 2004*, 6).

5 Jan Hellich (1850 – 1931) – zakladateľ múzea v Poděbradoch, v rokoch 1883 – 1896 starosta mesta Poděbrady, farmakológ, prírodovedec, historik a archeológ, jeho obsiahla zbierka prírodovedných a archeologických nálezov sa stala základom zbierky novozaloženého múzea v Poděbradoch.

6 Ludvík Kuba (1863 – 1956) – spisovateľ, folklorista, etnograf a maliar, venoval sa najmä výskumu slovanských národov.

ovplyvňovali aj ďalší pedagógovia, konkrétne prof. J. Čadík a prof. R. Vacková.⁷ Obaja boli charizmatickými osobnosťami, ktoré zanechali v mladom študentovi trvalú stopu.

Svoje štúdium v seminári prof. J. Filipa absolvoval B. Novotný v úzkom kruhu svojich mladých kolegov. Jeho spolužiakom a neskôr i rodinným priateľom bol V. Spurný, stretávať sa musel aj s J. Tomským, L. Jislom, M. Rutkowskou či J. Kudrnáčom. Univerzitné štúdium ukončil v roku 1948 obhájením práce venujúcej sa jordanovskej skupine a juhovýchodným vplyvom v českom neolite.⁸ Práve toto obdobie praveku bolo tým, ktoré mu najviac učarovalo. Naplno sa to však malo prejavovať až s jeho príchodom na Slovensko. Definitívnou bodkou za študentským životom bola slávnostná promócia, ktorá sa konala 17. decembra 1948.⁹

Už počas svojich študentských rokov (na konci novembra 1945) nastúpil B. Novotný do archeologického oddelenia Mestského múzea v Prahe. Múzeum, sídliace v tom čase v zámočku na Hanspaulke, bolo po vojne poznačené jeho využitím pre účely nemeckej vojenskej správy, neskoršie revolučnej gardy či škôlky (*Novotný 1949a*, 109). A práve tu je možné sledovať črtu, ktorá sa vinie celým nasledujúcim životom B. Novotného ako červená niť – nutnosť obnovovať od piky to, čo bolo zničené, resp. budovať novú kvalitu úplne od základu. Nezáleží na tom, či za týmto konaním stál jeho vlastný, premyslený úmysel alebo to bola súhra náhodných okolností – v každom prípade „renovátorského“ ducha mal B. Novotný obsiahnutý už vo svojom vlastnom mene – *nomen omen*.

Prvoradou úlohou mladého B. Novotného ako zamestnanca múzea bolo obnovenie muzeálnej expozície a jej opätovné sprístupnenie. Nebolo to jednoduché, pretože pôvodná inštalácia v jednotlivých vitrínach bola narušená katalogizáciou zodpovedajúcou pôvodným nemeckým štandardom. Ťažkou úlohou bolo i inventarizovanie predmetov zo zbierok, ktoré sa dostávali v povojnovom období do Mestského múzea (napr. z Národného múzea, zo Štátneho archeologického ústavu atď.). Počiatkové problémy sa ale podarilo postupne prekonať a v máji 1947 mohla verejnosť po takmer siedmych rokoch opäť obdivovať zbierky pravekého oddelenia (*Novotný 1949a*, 110; *Hlava – Kostka – Šmolíková 2014*, 208–209). Počas svojho pôsobenia v múzeu nezabúdala vo svojej odbornej činnosti ani na svoj rodný kraj. Svedčí o tom dobrovoľné inventarizovanie pravekej zbierky múzea v Nymburku či viaceré príspevky pojednávajúce o slavníkovej Libici, neolitickom sídlisku v Nymburku či o náleze monoxylu v toku Labe pri Osečkách (*Novotný 1946a*; *Novotný 1946b*; *Novotný 1950b*).

Ako zamestnanec múzea sa v dôsledku budovateľského zápalu novo obnovenej republiky dostal prvýkrát do dlhodobiejšieho styku so Slovenskom. Počiatkom 50. rokov sa začalo s budovaním veľkých „stavieb socializmu“, ktoré boli nevyhnutne spojené so zásahmi do tváre krajiny. Z rozhodnutia československej vlády mali byť na týchto stavbách zriadené archeologické expedície, ktoré mali pred definitívnym zničením zachraňovať všetko to, čo sa zachrániť dalo.¹⁰ Ich personálne obsadenie mali zabezpečiť jednotlivé archeologické ústavy a väčšie múzeá. Prvá z expedícií – známa aj pod skratkou HUKO (Hutný kombinát) – vznikla na východnom Slovensku a svoju činnosť sústreďovala najmä do okolia Košíc.¹¹ Personálne bola zabezpečená predovšetkým profesionálnymi českými archeológmi a tiež poslucháčmi na Karlovej univerzite v Prahe (*Kraskovská 1995*, 146). Práve takýmto spôsobom sa ako zamestnanec pražského mestského múzea dostal na východné Slovensko aj B. Novotný, ktorý tak mal možnosť zúročiť všetky svoje poznatky a skúsenosti, no najmä zoznámiť sa s odlišným kultúrno-historickým prostredím, ktoré poznal len z prednášok prof. J. Eisnera.

Ako zamestnanec múzea realizoval B. Novotný pod jeho hlavičkou viaceré záchranné výskumy v rámci tzv. Veľkej Prahy. Z jeho činnosti je známy najmä nález bohatého hrobu z doby rímskej v Bubenči z roku 1948 či výskum

7 V prípade J. Čadíka a R. Vackovej (obaja boli súčasne vedúcimi Ústavu pre klasickú archeológiu) išlo vtedy o výrazné a charizmatické osobnosti. Prof. Jindřich Čadík (1891 – 1979) bol vynikajúcim rečníkom a vedel pritiahnúť záujem množstva študentov. Počas vojny viedol v západných Čechách odbojovú skupinu, za čo bol odsúdený k trestu smrti (trest nebol nakoniec vykonaný). Popravená mala byť koncom vojny za svoju odbojovú činnosť i Růžena Vacková (1901 – 1982), ktorá rovnako svojmu trestu unikla. Bola morálne silnou osobnosťou a vzorom pre mnohých študentov. Jindřich Čadík i Růžena Vacková boli na začiatku 50. rokov pre nesúhlas s novým režimom odsúdení na mnohoročný pobyt za mrežami (*Sklenář 2005*, 109, 603–604; pozri aj <https://ukar.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie-ustavu/>).

8 Práca bola neskôr aj publikovaná v *Obzore prehistorickom* (*Novotný 1950a*).

9 Zúčastnil sa jej spoločne so Zdeňkom Váňom (*Filip 1950*, 249).

10 Ide o rozhodnutie vlády Československej republiky zo dňa 4. 9. 1951 (*Archeologická expedice 1951*, 355).

11 Na čelo expedície bol postavený Ladislav Hájek z pravekého oddelenia Národného múzea v Prahe. Expedíciu viedol v rokoch 1951 – 1954, z toho od roku 1952 už ako pracovník Štátneho archeologického ústavu v Prahe resp. o rok neskôr Archeologického ústavu ČSAV (*Sklenář 2005*, 197). Ako odborní pracovníci sa expedícii zúčastnili aj J. Rataj, V. Spurný, J. Kabát, J. Nekvasil, F. Prošek či E. Jílková. Počas celého trvania expedície sa jej účastníci museli potýkať s nedostatkom potravín (tie boli posielané až z Prahy a Brna) a vhodných ubytovacích kapacít. Nebolo výnimočné, ak boli účastníci expedície ubytovaní nielen v ubytovniach expedície HUKO, no aj vo voľných budovách v okolitých dedinách či v opustených „cigánskych chalupách“ (*Starová – Kuna 2019*, 94).

Týnskeho dvora – Ungeltu (*Novotný 1949b*). A práve tento výskum sa mu stal osudným. Spoznal sa tu s mladou študentkou archeológie z Bratislavy, svojou budúcou manželkou Máriou Novotnou (rod. Lackovou). Ďalšie osudy mladého páru určila otázka ubytovania. Keďže v Prahe nebol dostupný byt na spoločné bývanie, ich spoločná cesta smerovala na jeseň roku 1952 do Bratislavy. Nová hlava rodiny dostala prísľub nového zamestnania v Štátnom archeologickom ústave. Prišiel však nečakaný zvrät. Štátny archeologický ústav, ktorý sa mal presťahovať z Bystričky pri Martine do Bratislavy, zakotvil nečakane v Nitre. Aj napriek tomu sa B. Novotný v roku 1952 stal zamestnancom ústavu, hoci s tým bolo spojené časté cestovanie (*Osobní zprávy 1952*, 532). Tu, plniac funkciu vedeckej sily, sa mal možnosť zoznámiť s vtedajšou elitou slovenskej archeológie – A. Točíkom, V. Budinským-Kričkom, J. Bárto, A. Petrovským, M. Duškom či C. Ambrosom (*Točík 1954a*, 394).

Príchod B. Novotného na Slovensko koreloval s rozmachom industrializácie Slovenska a počiatkom už spomínaných „stavieb socializmu“. Tomuto trendu nebola ušetrená ani oblasť dolného Pohronia. Vďaka priekopníckej práci Š. Janšáka bolo známe, že dolné Pohronie je bohaté na archeologické pamiatky (*Janšák 1938*). V roku 1952 tu preto bola realizovaná rozsiahla povrchová prospekcia, na ktorej sa zúčastnili aj poslucháči archeológie pražskej Karlovej univerzity (*Novotný 1976*, 14–15). V tomto období sem prichádza aj B. Novotný, ktorý sa púšťa do budovania výskumnej základne Archeologického ústavu SAV¹² vo Veľkých Šarovciach (*obr. 3; Točík 1954b*, 293). Opäť tak musí preukazovať svoje organizačné kvality, tento raz pri zabezpečovaní rozsiahlejších terénnych akcií a zabezpečovaní logistického zázemia výskumu. Pri tejto úlohe však obstál – počas viacerých výskumných sezón sa mu podarilo odokryť a preskúmať viacero polôh s pravekým i stredovekým osídlením, ktoré po dôkladnom vyhodnotení aj knižne publikoval (*Novotný 1976*).

Ako už skúsenému zamestnancovi boli B. Novotnému v rámci pracovných povinností zverované náročnejšie a zodpovednejšie úlohy – viedol dokumentačné stredisko ústavu, koordinoval bibliografickú evidenciu, vypracovával kataster nálezov, viedol archív a kontroloval odovzdané výskumné dokumentácie.¹³ Cez ruky mu prechádzali výskumné dokumentácie prevzaté z archívu Archeologického ústavu ČSAV, ktoré kontroloval a zaraďoval do ústavného archívu. Viedol tiež kartotéku diapozitívov a negatívov archeologických nálezov či terénnych záberov. Pravidelne sa tiež staral o dopĺňovanie fondu odbornej knižnice a jej inventarizovanie.¹⁴ Najväčšiu pozornosť však venoval organizovaniu dokumentačného a pracovného strediska vo Veľkých Šarovciach, ktoré malo organizovať výskumnú činnosť na Pohroní a Poiplí. Ako jeho vedúci realizoval výskumy nielen v už spomínaných Šarovciach, no i v Tekovskom Hrádku, Želiezovciach, Bíni, Malých Kosihách, Mužli-Čenkove, Podľuziankach, Pohronskom Ruskove a pozdĺž ľavého brehu Dunaja.

S nástupom do Archeologického ústavu v Nitre začína B. Novotný zacieľovať svoju odbornú pozornosť s oveľa väčším sústredením na obdobie neolitu. Už v roku 1954 publikoval v rámci série brožúr zoznamujúcich verejnosť s aktuálnymi výsledkami archeologického bádania krátke dielo o najstarších roľníckych osadách na Slovensku (*Novotný 1954*). Zásadnejším prínosom však bolo vydanie prehľadu o mladšej dobe kamennej na Slovensku o štyri roky neskôr (*Novotný 1958*).¹⁵ Bolo to výsledkom budovateľského rozmachu prinášajúceho so sebou množstvo nových nálezov, ktoré rozširovali spektrum poznatkov o každej pravekej epoche na Slovensku. Vydanie uvedenej práce malo tak nahradiť už neaktuálny prehľad o mladšej a neskorej dobe kamennej, ktorý krátko po 2. svetovej vojne publi-

Obr. 3. Výskumná základňa Archeologického ústavu SAV vo Veľkých Šarovciach (podľa *Točík 1954b*, 321).

12 Štátny archeologický ústav sa po začlenení do štruktúr novovzniknutej Slovenskej akadémie vied premenoval na Archeologický ústav (*Neumann 2020*, 617).

13 Aj vďaka týmto činnostiam dostával B. Novotný ročnú mzdu vo výške 10 000 Kčs (údaj za rok 1953). Lepšie či rovnaké mzdové ohodnotenie v tom čase dosiahol len riaditeľ ústavu J. Dekan (13 000 Kčs), jeho zástupca A. Točík (12 000 Kčs) a antropológ E. Vlček (10 000 Kčs). Archív SAV, fond AÚ SAV – Rozpočet a systematizácia, zn. B XV, 1952, inv. č. 472, škat. č. 81, Plán pracovných síl.

14 Archív SAV, fond AÚ SAV – Plány vedeckých výskumných úloh, zn. B III, 1953, inv. č. 145, škat. č. 14, Pracovný plán na rok 1953.

15 Kniha bola súčasťou širšej edície, ktorá mala pokrývať obdobie praveku na Slovensku. Práca B. Novotného bola uverejnená ako prvá (1958). Na ňu nadväzovala kniha J. Bárta o staršej a strednej dobe kamennej na Slovensku (*Bárta 1965*). Avizovaný diel o dobe bronzovej nikdy nevyšiel.

koval V. Budinský-Krička.¹⁶ Na uvedeného autora nadviazal B. Novotný aj svojimi ďalšími dielami – publikáciou venujúcou sa počiatkom výtvarného prejavu na Slovensku,¹⁷ kde mohol opäť čerpať z bohatstva nového nálezového fondu, no najmä knihou o počiatkoch maľovanej keramiky na Slovensku. Na podklade materiálu získaného počas výskumu v Lužiankach¹⁸ zafinoval tzv. lužiansku skupinu stojacu na pomedzí železovskej skupiny a lengyelskej kultúry.¹⁹ Ním predložené vymedzenie tejto skupiny je platné a používané dodnes.

Súčasne s pôsobením v Archeologickom ústave SAV začal od roku 1953 externe prednášať na Katedre všeobecných dejín a archeológie na Slovenskej univerzite v Bratislave. Ako externý prednášajúci organizoval počas letných mesiacov spolu s Jánom Nettichom a B. Chropovským pre študentov cvičné kurzy v Tekovskom Hrádku.²⁰ Avšak už v roku 1956 sa mu podarilo úspešne sa habilitovať a nasledujúci rok zakotvil definitívne na katedre. Nahradil tak B. Chropovského, ktorý „na výmenu“ odišiel do Archeologického ústavu v Nitre (*Ruttkey 1996*, 162). V Bratislave sa B. Novotný ujal výučby viacerých predmetov. Študenti si mali možnosť zapísať prednášky ako napr. Pravek ľudstva, Európa v mladšej dobe kamennej, Pravek Európy, Pravek ČSSR či Seminár pre pravek, ktorý viedol spolu s M. Novotnou (*Kolektív 2000*, 15–21). Po viacerých rokoch usilovnej práce na katedre²¹ sa v roku 1964 stal aj jej vedúcim.²² V novej pozícii mal možnosť opätovne prejavovať svoje organizačné schopnosti, a to v prospech ďalšieho budovania a rozvoja domovského pracoviska. Vďaka jeho širokým zahraničným kontaktom sa sľubne rozrastala archeologická zbierka v Archeologickom seminári. Dodnes je v nej možné nájsť nálezy z Vinče, Karanova, Varny, Durankulaku, Mykén, Týrinsu, Malie či vzdialenej Kuby.²³ Podrobný prehľad o získaných či darovaných nálezoch bol evidovaný v inventárnych knihách, ktoré sú dnes cenným svedectvom o vzniku zbierkového fondu katedry.²⁴ Nemenej dôležitou úlohou však bolo budovanie knižnice. Každý archeológ dnes vie, že bez fundovaného rozhľadu v odbornej literatúre nie je možné reflektovať súčasné bádanie a prinášať nové poznatky pre svoju vedeckú obec. To bolo jasné aj B. Novotnému, ktorý v priebehu niekoľkých desaťročí vytvoril (nielen) v rámci Európy hustú sieť medziknižničných kontaktov – aj v dôsledku toho sa inventárny fond knižnice Archeologického seminára rozrástol na vyše 23 000 jednotiek (*Bátora 2016*, 186).²⁵ Vďaka obetavej starostlivosti o rozširovanie knižničného fondu dodnes navštevujú Archeologický seminár kolegovia zo spriaznených inštitúcií (častočasť bývalí študenti), pre ktorých je jeho knižnica záchranným majákom pri vyhľadávaní ťažko dostupnej domácej či zahraničnej literatúry.

Počas pôsobenia na univerzite postupoval B. Novotný po pomyselnom akademickom rebríčku. V krátkom období po prevzatí vedenia katedry získal mimoriadnu profesúru v odbore praveká archeológia (1965). Tá riadna prišla až o 15 rokov neskôr. Po vzniku samostatnej republiky získal v roku 1994 aj titul doktora vied.²⁶ Tento akademický postup bol dôsledkom trpezlivej a usilovnej práce – získané akademické tituly tak len potvrdzovali postupne narastajúcu autoritu, ktorej sa medzi svojimi kolegami a študentmi tešil. Uznávaním jeho erudície a odbornej autority bolo menovanie za člena organizačného výboru 7. medzinárodného kongresu prehistorických a protohistorických vied, ktorý sa v roku 1966 konal v Prahe. Išlo o vôbec prvý UISPP kongres, ktorý sa konal za železnou oponou. V organizačnom výbore sedel bok po boku s výkvetom slovenskej archeológie – A. Točíkom (plnil funkciu viceprezidenta kongresu), J. Eisnerom, Š. Janšákom (obaja boli členmi čestného výboru), L. Kraskovskou, V. Budinským-Kričkom, B. Chropovským a J. Dekanom (*Programme 1966*, 401). Možno aj toto medzinárodné stretnutie ho inšpirovalo k zorganizova-

16 Išlo o krátky sumarizujúci prehľad výskumu neolitu a eneolitu na Slovensku z pera V. Budinského-Krička vydaného v Slovenských dejinách I (*Budinský-Krička 1947*). O rýchlosti pribúdania nových poznatkov o uvedenom pravekom období svedčí i skutočnosť, že už v roku 1970 bol vydaný nový prehľad o mladšej dobe kamennej na Slovensku (*Točík 1970*).

17 Išlo o útlu publikáciu s názvom Výtvarný prejav slovenského praveku od V. Krička, ktorú vydala Matica slovenská (*Krička 1942*).

18 Výskum v roku 1942 realizoval V. Krička a A. Rajnič. V roku 1956 tu podnikol výskum sám B. Novotný (*Novotný 1962*, 10, 15).

19 Knihu venoval pamiatke svojho otca, ktorý zomrel počas príprav na vydanie tejto knihy (1957).

20 Išlo o kurz terénnej a výskumnej techniky. Kurz sa uskutočňoval v auguste a trval 2 týždne.

Archív SAV, fond AÚ SAV – Plány vedeckých výskumných úloh, zn. B III, 1953, inv. č. 145, škat. č. 14, Pracovný plán na rok 1953.

21 Vtedy sa nazývala ako Katedra archeológie, dejín umenia, etnografie a folkloristiky (*Neumann 2019a*, 113).

22 Vystriedal tak svojho predchodcu Jána Dekana, ktorý bol vedúcim pracoviska v rokoch 1952 – 1964.

23 K tomu pozri aj *Turčan 1988*, 73; *Neumann 2019b*.

24 Časť archeologických nálezov je vystavená v obnovených priestoroch knižnice Archeologického seminára i dnes. Časť zbierok bola aj odborne spracovaná a sprístupnená verejnosti (*Novotná 1969*; pozri aj *Redakcia 2018*).

25 Mapu pracovísk, s ktorými knižnica Katedry archeológie realizuje výmennú službu, je možné nájsť vo výročnej publikácii o Katedre archeológie z roku 2000 (*Šlívka 2000*, 9). V roku 2018 mala knižnica Katedry archeológie okolo 32 000 knižných jednotiek, čím bola tretou najväčšou knižnicou v rámci Filozofickej fakulty UK.

26 Údaje zo stránok www.absolventi.uniba.sk.

niu podobného podujatia. Na začiatku 70. rokov stál B. Novotný pri počiatkoch organizovania dnes už tradičného sympózia o eneolite a staršej dobe bronzovej.²⁷ Jeho prvý ročník organizoval Archeologický seminár v roku 1971 práve pod jeho vedením (*Neustupný 1972*).²⁸ Už v tom čase vedel prilákať (znova vďaka široko rozvetveným kontaktom) bádateľov z okolitých krajín. Odborného stretnutia v Starom Smokovci sa tak zúčastnili M. Gedl, J. Machnik, M. Buchvaldek, E. Pleslová-Štiková, E. Neustupný, J. Pavelčík, I. Hásek, L. Fasani, C. Eibner či N. Kalicz. Odborné sympóziom si rýchlo získalo obľubu domácich i zahraničných bádateľov a úspešne sa opakovalo aj nasledujúce roky. Založila sa tým tradícia, ktorá trvá nepretržite až dodnes.²⁹

Obr. 4. Výšinné sídlisko Burich vo Veľkom Slavkove (zdroj: Archív Katedry archeológie FiF UK v Bratislave).

Od konca 50. rokov sa do popredia záujmu B. Novotného začína dostávať región horného Spiša.³⁰ Táto oblasť bola už dlhší čas známa svojimi výnimočnými archeologickými nálezmi, ktoré sa nachádzali v depozitároch miestnych múzeí. Terénnym akciám tak predchádzala kompletná inventarizácia starších nálezov, ktorá z archeologického hľadiska len potvrdzovala jedinečnosť kraja pod Tatrami (*Novotná – Soják 2013*, 16). Po dlhšej príprave sa tak v roku 1965 pristúpilo k prvému terénnemu výskumu – ako najvhodnejšia lokalita bola zvolená poloha Burchbrich v katastri Veľkej Lomnice, kde rozširujúci sa cintorín čoraz viac ohrozoval archeologickú lokalitu. Nasledujúce roky (1965 – 1967) sa tak Veľká Lomnica stala miestom intenzívneho výskumu Katedry archeológie, dejín umenia, etnografie a folkloristiky a domáceho Podtatranského múzea v Poprade. Výskum bol využitý aj na absolvovanie povinnej odbornej praxe pre študentov archeológie. Pre mnohých z nich sú s ním dodnes spojené nezabudnuteľné spomienky.

Na výskum vo Veľkej Lomnici nadviazal rad ďalších lokalít, ktorých výskum zamestnával nielen manželov Novotných, no i viaceré generácie študentov archeológie počas ich povinných letných praxí. V roku 1969 sa realizoval výskum hradiska púchovskej kultúry na Burichu vo Veľkom Slavkove (*obr. 4*), v rokoch 1968 – 1970 a 1976 sa výskum realizoval v areáli neolitického sídliska v Matejovciach pri Poprade (*Novotný 1972c*, 4–5). Výšinné sídlisko badenskej kultúry v polohe „Pod lesom“ v katastri Dolného Smokovca sa stalo tiež cieľom dlhodobejšieho výskumu, a to v rokoch 1970 – 1975, 1980 a 1984 – 1985 (*Novotný 1972c*, 9; *Soják 2017*, 31). Tu sa v roku 1968 dokonca podarilo zriadiť katedrovú výskumnú základňu. Poslednou lokalitou, kde Archeologický seminár pod vedením prof. B. Novotného realizoval niekoľkoročný výskum (*obr. 5*), bola zaniknutá stredoveká dedina Hrachovisko neďaleko obce Šuňava.³¹ Tá bola predmetom výskumu v rokoch 1980 – 1988.

Výchova mladého generačného dorastu je trvalým dedičstvom prof. B. Novotného. Jeho školou prešli stovky študentov a študentiek. Počas takmer 40-ročného pôsobenia na univerzite v Bratislave stihol viesť 53 záverečných prác, ktoré svojím zameraním pokrývali obdobie od mladého paleolitu až po stredovek. Nebál sa ani exotických tém, na ktoré by dnes už len málokto z jeho nasledovníkov na katedre našiel odvahu.³² K absolventom, ktorí prešli jeho

27 Dnes je pokračovateľkou tejto tradície séria konferencií známa pod názvom Medzinárodné sympóziom Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku (pozri k tomu *Bátora 2018*, 41).

28 Prvý ročník sympózia sa uskutočnil v roku 1971 vo Vysokých Tatrách (Starom Smokovci). Okrem Archeologického seminára (B. Novotný, M. Novotná) ho spoluorganizovalo aj Podtatranské múzeum v Poprade (R. M. Kovalčík). Druhý ročník sa taktiež uskutočnil vo Vysokých Tatrách. Príspevky, ktoré odzneli na oboch ročníkoch sympózia, boli publikované na stránkach Zborníku Filozofickej fakulty UK – *Musaica*, roč. 23, č. 12, 1972; roč. 24, č. 13, 1973. K priebehu 2. ročníka sympózia pozri *Novotný 1972a*, 266–267.

29 Zatiaľ posledného medzinárodného sympózia konaného v roku 2021 v Nymburku sa zúčastnila aj manželka prof. B. Novotného – prof. M. Novotná.

30 Komplexný výskum oblasti Spiša a Vysokých Tatier bol jednou z úloh vedecko-výskumnej činnosti Archeologického seminára Filozofickej fakulty UK v Bratislave (*Novotný 1972b*, 10).

31 Hoci lokalita leží bližšie k obci Šuňava, patrí do katastra Štrby.

32 Praveký vývoj západnej Afriky s osobitným prihliadnutím na Beninský záliv (autor: Eduard Pierre Dadaglo), *Vznik poľnohospodárstva v Etiópii* (autor: Hasen Said), zdroj údajov: www.alis.uniba.sk.

Obr. 5. Prof. B. Novotný pri prehliadke nálezov počas výskumu v Šuňave (zdroj: Archív Katedry archeológie FiF UK v Bratislave).

rukami, patrí M. Soják, K. Prášek, L. Gačková, E. Krekovič, J. Hromada, T. Nešporová, Z. Farkaš, K. Kuzmová, P. Ratimorská, E. Kaminská, A. T. Ruttkay, L. Olexa, K. Marková, V. Fuhrherr, P. Romsauer, J. Lichardus, A. Fiala, L. Zachar, J. Bartík, M. Musilová, J. Peška, K. Elschek, R. Bača, J. Pavúk, T. Štefanovičová, Z. Benkovsky-Pivovarová, J. Vladár, J. Hoššo, M. Lamiová-Schmiedlová či V. Němejcová-Pavúková.³³

Počas intenzívneho zat'azenia terénnymi prácami nezabúdala ani na publikačnú činnosť. Vďaka príkladnej spolupráci s Podtatranským múzeom v Poprade sa mu podarilo skatalogizovať jeho zbierky, ktoré aj knižne vydal (*Novotný – Kovalčík 1969; 1977*). Nezabúdala ani na ďalšiu dôležitú oblasť života archeológa – približovanie vlastného odboru a výsledkov svojej vedeckej činnosti širokej verejnosti. Od začiatku 70. rokov preto začal pravidelne na stránkach encyklopedického časopisu *Pyramída* uverejňovať krátke príspevky týkajúce sa archeológie. Počas viacerých rokov vytvoril niekoľko desiatok obsiahlych hesiel, ktoré sa stali neskôr základom *Encyklopédie archeológie* vydané v vydavateľstve *Obzor* (*Novotný a kol. 1986*). Hoci *Encyklopédia* vyšla už v roku 1986, dodnes nemá v slovenskej odbornej spisbe dôstojného nástupcu.

Časy sa menia a my sa meníme s nimi. Takáto zmena prišla pre B. Novotného v 2. polovici 80. rokov. V roku 1987 ho vo vedení katedry nahradil prof. J. Vladár (*Neumann 2019c, 225*). Postupne ustali aj ním vedené výskumy. Doba s revolučným nádychom dávala tušiť hlbšiu celospoločenskú zmenu. Bohužiaľ, prof. B. Novotný sa novembrových udalostí nemohol kvôli zraneniu nohy osobne zúčastniť (*Novotný 2004, 12*). Nová doba však bola znamením zmeny. Po mnohých rokoch usilovnej a obetavej práce sa v roku 1992 rozlúčil s Archeologickým seminárom. Hoci mal už pri spätnom pohľade na odvedenú prácu právo na odpočinok a zaslúžený dôchodok, jeho čerstvý a činorodý duch ho stále poháňal k ďalšej práci. Zhodou okolností ho oslovil M. Slivka, jeho bývalý žiak,³⁴ ktorý v tom čase participoval na obnovení Trnavskej univerzity. Bolo to obdobie po páde socialistického režimu, otvárali sa cesty a možnosti,

³³ Zdroj údajov: www.alis.uniba.sk.

³⁴ M. Slivka bol v roku 1972 vylúčený zo štúdia archeológie za „hrubú urážku straníckych predstaviteľov“. B. Novotný ho však už o rok neskôr, aj napriek tlaku ÚV KSS, opätovne prijíma na externé štúdium, ktoré napokon úspešne ukončil (*Kopták 2019, 479*).

ktoré počas dlhých desaťročí neboli mysliteľné. Tak mohla v tomto ovzduší vzniknúť v Trnave univerzita, ktorá mala klásť dôraz na kresťanský humanizmus, tak dlho potieraný socialistickým režimom. B. Novotný dostal ponuku stať sa prvým prorektorom pre zahraničnú spoluprácu. Ponuku s radosťou prijal – veď napokon mal na túto funkciu vďaka svojim zahraničným kontaktom najlepšie predpoklady. Pustil sa tak opäť do práce na „poli neoranom“, znova musel začať s budovaním krok po kroku, avšak s o to väčším zápalom. Tak stál aj pri vzniku trnavskej Katedry klasickej archeológie, ktorá úspešne funguje dodnes. Nezabúdaj ani na svoju vedeckú činnosť. V tomto období vydal jednu zo svojich posledných kníh: *Slovom a mečom – Slovensko v rímskej dobe (Novotný 1995)*.

Nič nenasvedčovalo tomu, že by sa jeho vedecká činnosť, ktorú venoval svojej vášni – archeológii – mala čoskoro skončiť. Osud však zasiahol – krátko po oslave svojich 75. narodenín – následkom zlyhania srdca navždy opustil tento svet. Odišiel tak človek, ktorý svojou usilovnosťou, dobrosrdečnosťou a húževnatosťou dokázal pozdvihnúť slovenskú archeológiu na súčasnú európsku úroveň, no čo je dôležitejšie, byť vzorom a inšpiráciou pre ďalšie generácie mladých archeológov a archeologičiek. Verme a želajme si, aby jeho odkaz bol aj naďalej predávaný tým, ktorí prídu po nás.

PodĎakovanie

Na tomto mieste by som rád poďakoval všetkým tým, ktorí mi v dobe pandémie nezištne sprostredkovali informácie a archívne dokumenty týkajúce sa života prof. Bohuslava Novotného. Za nahliadnutie do Katalógu VŠSEI ČVUT v Prahe som vďačný Mgr. Tatiane Vavřínkovej z Archívu ČVUT v Prahe. Za mnohé užitočné informácie, fotografie a nadšenú pomoc som veľmi zaviazaný PhDr. Jane Hrabětovej z Polabského múzea – Polabského národopisného múzea v Přerove nad Labem. Za poskytnutú literatúru a za ďalšie nasmerovanie môjho bádania ďakujem Mgr. Veronike Klimešovej, kurátorky archeologických zbierok Múzea hlavného mesta Praha. Za užitočnú pomoc ďakujem aj Mgr. Jane Kavánovej z Vlastivedného múzea v Nymburku a PhDr. Helene Lipavskej, archivárke Polabského múzea v Poděbradoch. V neposlednom rade by som rád poďakoval Dr. h. c. prof. PhDr. Márii Novotnej, DrSc. za ochotu podniknúť so mnou cestu do nedávnej minulosti.

Martin Neumann

Bibliografia

Archeologická expedice 1951: Archeologická expedice. Archeologické rozhledy 3, 355.

Bárta, J. 1965: Slovensko v staršej a strednej dobe kamennej. Bratislava.

Bátora, J. 2016: Pôsobenie prof. Márie Novotnej a prof. Bohuslava Novotného v Archeologickom seminári a na Katedre archeológie FF UK v Bratislave. Musaica archaeologica 1, č. 2, 185–190.

Bátora, J. 2018: Slovensko v staršej dobe bronzovej. Bratislava.

Bubanec, M. 2015: Vodní dílo Poděbrady na Labi. Historie a současnost. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Praha.

Budinský-Krička, V. 1947: Slovensko v mladšej dobe kamennej. In: Varsík, B. (ed.): Slovenské dejiny I. Slovensko v praveku. Bratislava, 55–67.

Filip, J. 1950: Promoce prehistoriků. Archeologické rozhledy 2, 248–249.

Hlava, M. – Kostka, M. – Šmolíková, M. 2014: Archeologické expozice a výstavy v Muzeu hlavního města Prahy. Archaeologica Pragensia 22, 199–234.

Janšák, Š. 1938: Staré osídlení Slovenska. Dolný Hron a Ipeľ v praveku. Turčiansky Svätý Martin.

- Kaňák, P. 2003:* Ubytovací tábory pro nuceně nasazené na území Protektorátu. In: Kolektiv pracovníků Kanceláře pro oběti nacizmu (ed.): „Nepřichází-li práce k Tobě...“. Různé podoby nucené práce ve studiích a dokumentech. „Kommt die Arbeit nicht zu Dir...“. Verschiedene Formen der Zwangsarbeit in Studien und Dokumenten. Praha, 33–46.
- Kolektiv 2000:* Retrospektiva. In: Kolektiv (ed.): Katedra archeologie. Seges gloriae lactissima. 1950 – 2000. Bratislava, 15–25.
- Kopták, T. 2019:* K sedemdesiatym narodeninám Michala Slivku. *Archaeologia historica* 44, č. 1, 477–484.
- Kraskovská, L. 1995:* Anton Točík a archeologické oddelenie Slovenského národného múzea. Zborník SNM 89, *Archeológia* 5, 145–148.
- Krička, V. 1942:* Výtvarný prejav slovenského praveku. Turčiansky Sv. Martin.
- Neumann, M. 2019a:* Z histórie Katedry archeológie Filozickej fakulty UK v Bratislave. In: Grófová, M. a kol. (ed.): Prvá dáma vzdelávania. 100 rokov Univerzity Komenského v Bratislave. Bratislava, 109–115.
- Neumann, M. 2019b:* Študijná zbierka Katedry archeológie Filozofickej fakulty UK v Bratislave. In: Grófová, M. a kol. (ed.): Prvá dáma vzdelávania. 100 rokov Univerzity Komenského v Bratislave. Bratislava, 105–108.
- Neumann, M. 2019c:* Dejiny Katedry archeológie FiF UK v Bratislave. *Musaica archaeologica* 4, č. 2, 223–229.
- Neumann, M. 2020:* Štátny archeologický ústav v Turčianskom Sv. Martine v rokoch 1939–1953. *Archaeologia historica* 45, č. 2, 609–620.
- Neustupný, E. 1972:* Seminár o eneolitu a časně době bronzové. *Archeologické rozhledy* 24, 85–86.
- Novotná, M. 1969:* Dva depoty bronzov v študijných zbierkach Archeologického seminára FF UK v Bratislave. Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. *Musaica* 20, č. 9, 3–7.
- Novotná, M. – Soják, M. 2013:* Veľká Lomnica – Burchbrich. Urzeitliches Dorf unter den Hohen Tatra. Nitra.
- Novotný, B. 1946a:* Neolitické sídlisko v Nymburce. *Památky archeologické* 42, 139–140.
- Novotný, B. 1946b:* R. Turek: Slavníkovská Libice. Praha 1946 (Matices česká – Orbis), 69 stran a 11 tabulek (recenzia). *Památky archeologické* 42, 199.
- Novotný, B. 1949a:* Pravěké oddělení J. A. Jíry. In: Pražskou minulostí I. Praha, 103–110.
- Novotný, B. 1949b:* Hrob velmože z doby římské z Prahy-Bubenče. *Archeologické rozhledy* 1, 52–54.
- Novotný, B. 1950a:* Jordanovská skupina a jihovýchodní vlivy v českém neolitu. *Obzor prehistorický* 14, 163–260.
- Novotný, B. 1950b:* Nález člunu v Labí u Poděbrad. *Archeologické rozhledy* 2, 231–234.
- Novotný, B. 1954:* Najstaršie roľnícke osady na Slovensku. Bratislava.
- Novotný, B. 1958:* Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava.
- Novotný, B. 1962:* Lužianska skupina a počiatky maľovanej keramiky na Slovensku. Bratislava.
- Novotný, B. 1972a:* Sympóziu archeológov vo Vysokých Tatrách. Múzeum, roč. 17, č. 4, 266–267.
- Novotný, B. 1972b:* Výskum vo Veľkej Lomnici, okr. Poprad. *Archeologické rozhledy* 24, 10–17.
- Novotný, B. 1972c:* Übersicht der vorgeschichtlichen Besiedlung der Zips (Spiš) und des Bereiches unterhalb der Hohen Tatra. Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. *Musaica* 23, č. 12, 3–12.

- Novotný, B. 1976:* Šarovce. Bratislava.
- Novotný, B. 1995:* Slovom a mečom. Slovensko v rímskej dobe. Martin.
- Novotný, B. a kol. 1986:* Encyklopédia archeológie. Bratislava.
- Novotný, B. – Kovalčík, R. M. 1969:* Katalóg archeologických pamiatok Spiša 1. Vlastivedná miestnosť – Spišské Podhradie. Bratislava.
- Novotný, B. – Kovalčík, R. M. 1977:* Katalóg archeologických pamiatok Spiša 2. Gánovce. Košice.
- Novotný, L. 2004:* Biografia. In: Novotný, E. (ed.): Bohuslav Novotný 1921 – 1996. Biografia, bibliografia, spomienky. Trnava, 5–16.
- Osobní zprávy 1952:* Osobní zprávy. Archeologické rozhledy 4, 532.
- Programme 1966:* VIIe congrès international des sciences préhistoriques et protohistoriques. Prague, 21–27 août 1966. Programme. Archeologické rozhledy 18, 385–514.
- Redakcia 2018:* Otvorenie zrekonštruovaných priestorov knižnice a laboratória na Katedre archeológie FiF UK v Bratislave. *Musaica archaeologica* 3, č. 1, 95–98.
- Ruttkay, A. 1996:* K sedemdesiatinám Bohuslava Chropovského. *Slovenská archeológia* 44, č. 1, 162–164.
- Sklenář, K. 2005:* Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů. Praha.
- Slivka, M. 2000:* Oslava úrodnosti poľa. In: Kolektív (ed.): Katedra archeológie. Seges gloriae laetissima. 1950 – 2000. Bratislava, 5–9.
- Soják, M. 2017:* Archeológia. In: Kollárová, Z. a kol. (ed.): Vysoké Tatry včera a dnes. Mesto Vysoké Tatry, 29–42.
- Spurný, V. 1986:* Životní jubilea. *Vlastivědný zpravodaj Polabí* 26, č. 5-6, 92–94.
- Spurný, V. 1997:* Odešel Bohuslav Novotný. *Archeologické rozhledy* 49, 180–181.
- Starcová, M. – Kuna, M. 2019:* 1951. Budování socialismu. Expedice HUKO na východním Slovensku. In: Kuna, M. – Starcová, M. – Maříková-Kubková, J. (ed.): Sto let v archeologii. Objevy, nálezy a expedice Archeologického ústavu v Praze 1919–2019. Praha, 94–95.
- Tesař, J. 1948:* Rektorát v okupaci a v době revoluční. In: České vysoké učení technické v Praze 1938–1945. Praha, 9–11.
- Točík, A. 1954a:* Personálne obsadenie Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre. *Archeologické rozhledy* 6, 394–395.
- Točík, A. 1954b:* Slovenská archeológia v Akadémii vied. *Archeologické rozhledy* 6, 289–294.
- Točík, A. 1970:* Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava.
- Turčan, V. 1988:* Študijná zbierka Archeologického seminára Univerzity Komenského v Bratislave. *Múzeum*, roč. 33, č. 4, 73.

Archívne pramene

- Archív Českého vysokého učení technického v Praze. Katalog Vysoké školy strojního a elektrotechnického inženýrství. 1939–1940.
- Archív SAV, fond AÚ SAV – Rozpočet a systematizácia, zn. B XV, 1952, inv. č. 472, škat. č. 81, Plán pracovných síl.

Archív SAV, fond AÚ SAV – Plány vedeckých výskumných úloh, zn. B III, 1953, inv. č. 145, škat. č. 14, Pracovný plán na rok 1953.

Internetové zdroje

<https://ukar.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie-ustavu/> (22. 10. 2021)

www.absolventi.uniba.sk (26. 10. 2021)

www.alis.uniba.sk (26. 10. 2021)

www.legie100.com (20. 10. 2021)